ಆಗಿರುವುದು' ಎಂದಳು. ತೇಜಸ್ ಮುಖ ನೋಡಿ ನನಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ದುಃಖ ಒತ್ತರಿಸಿ ಬಂದರೂ ಹೊರಗೆ ತೋರಿಸದೆ `ಸಾವಿತ್ರಿ ಒಂದು ಕಪ್ ಕಾಫಿ ಮಾಡು, ಪ್ಲೀಸ್' ಎಂದೆ. ನಾನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಮರುದಿನ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಘಟನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಂದೆ. ನಾವು ಊಹೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೇಜಸ್ ಮತ್ತು ದಮಯಂತಿಗೆ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆವು.

***

ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಅವರು ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಜಾಸ್ತಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಣ್ಣ ದ್ವಿಚಕ್ರ ವಾಹನದ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದ್ದೆ. ಸಣ್ಣ ವಾಹನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಎಲ್ಲೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊಸ ಹೊಸ ಹುಡುಗರು, ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಸಾವಿತ್ರಿ ಅವರಿಗೆ ಅಡುಗೆ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಕ್ಕಳೂ ಕೂಡ ಗೆಳೆಯರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ, ಅದೂ ಇದೂ ಪಾರ್ಟಿಗಳಿಗೆಂದು ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತೇಜಸ್ ಮತ್ತು ದಮಯಂತಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಾವಿತ್ರಿ ಒಂದು ದಿನ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, 'ಇವರು ದೊಡ್ಡವರಾದರೂ ಹೀಗೆ ಇರ್ಬೇಕ್ರಿ. ದೇವರು ಇವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೊ ಏನೋ?' ಎಂದಳು. 'ಅರೆ ಸಾವಿ ನಿನಗೇನಾಗಿದೆ? ಅವರು ದೊಡ್ಡವರಾದ್ರೂ ಹೀಗೆ ಇರ್ತಾರೆ. ನಿನಗೇನು ಸಂದೇಹ?' ಎಂದೆ. 'ನನಗೇನೂ ಸಂದೇಹ ಇಲ್ಲಾರಿ. ಆದರೆ ನಾವು ನೆನೆದಂತೆ ಎಲ್ಲ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು ನೋಡಿದ್ರೆ ಗಾಬರಿಯಾಗುತ್ತೆ' ಎಂದಳು. ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕವಾಗಿ `ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನೊ ನಡೆಯುತ್ತೆ ಅಂತ ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತೇನು?' ಯಾಕೊ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. 'ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಫಿ ಮಾಡಿ ಒಂದೆರಡು ಬಿಸ್ಕೆಟ್ ಇದ್ದರೆ ಕೊಡು' ಎಂದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಎದ್ದು ಹೋಗುತ್ತ `ನನ್ನನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ನಾನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮಾತನಾಡದೇ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡೆ.

***

ದಿನಗಳು ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿ, ತಿಂಗಳುಗಳು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ಉರುಳಿ ಹೋಗಿದ್ದವು ತೇಜಸ್ ಪಿ.ಯು.ಸಿ.ಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 92 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ತೊಂಬತ್ತ ಮೂರು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದ. ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯವನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಸರಾಸರಿ 95 ಅಂಕಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ದಮಯಂತಿ ಶೇಕಡ 93 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ, ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ 95 ಅಂಕಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದಳು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ನ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕೋರ್ಸ್ ಕೂಡ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು.

ತೇಜಸ್ ಮತ್ತು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದ ಕೆಂಗೇರಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆರ್.ವಿ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೇರಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಎಡತಾಕಿದೆವು. ದಮಯಂತಿಗೇನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸೀಟು ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಿವಿಲ್ ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಡಿಕೆಯಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮೊದಲ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತೇಜಸ್ ಹೆಸರು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಾವೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಆತಂಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದೆವು. ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ಎಂದು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆವು. ಆರ್.ವಿ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸೀಟು ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಯಾವ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೊ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆವಲ್ಲ ಎಂಬಂತಾಗಿತ್ತು. ಹತ್ತು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ತೇಜಸ್‌ಗೆ ಸಿವಿಲ್ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೀಟು ಸಿಕ್ಕಿ ಮೆಕ್ಯಾನಿಕಲ್ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಸಿವಿಲ್ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಡಿಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸೀಟು ಸಿಕ್ಕಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.

***

ಈಗ ರಾತ್ರಿಯ ಮೂರನೇ ಜಾವ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಗಂಟೆ. ಭೂಮಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಗಾಳಿಯೂ ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏನೇನೂ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆತ್ಮವೊ ಪ್ರೇತಾತ್ಮವೋ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೇ ನೇತಾಡುವಂತೆ ಕುಳಿತಿದೆ. ನನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆ ಕಡೆ ನೆಲದ ಮೇಲೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಈ ಕಡೆ ಮರದ ಮೇಲೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಗಾಳಿಯಂತೆ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದೆ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲವೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಜಡ ದೇಹ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪಗಳ ಮುಂದೆ ನಾನೇ ಕಟ್ಟಿದ ಫಾರ್ಮ್ ಹೌಸ್‌ನ ಸಣ್ಣ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಿ ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಿಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಪಂಚ ದಿನವನ್ನು ಎರಡು ಹೋಳಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಗೆ ಝೀರೊ ಗಂಟೆ ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಎಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯೆ, ಹಗಲೆಂದರೆ ಹಗಲೇ. ಸೂರ್ಯನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಹಗಲು. ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣಿಸದೆ ಇರುವುದೆಲ್ಲ ರಾತ್ರಿ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲ ಹಾಗೇ ಇತ್ತು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನದೇ ಬಸ್ಸು, ರೈಲು ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಓಡಾಡುವುದರಿಂದ ದಿನವನ್ನು 24 ಗಂಟೆಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಆಸೆಗಳೂ ಸಹ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ ತನಗೇ ತಾನೇ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು, ಕಾಯಿಲೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ನರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ನನಗೆ ಸಾವಿನ ಮುಂಚೆ, ಸಾವಿನ ನಂತರ ಏನೆಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳು ಸಂಭವಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಯೋಗ, ಜ್ಞಾನ, ಆತ್ಮ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಭಾರತೀಯ ಕೆಲವು ಪುರಾಣಗಳು, ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಭಗವದ್ಗೀತೆ, ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಒಂದಷ್ಟು ಕಾಲ ಕಳೆದಿದ್ದೆ. ಆದರೂ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದೆಲ್ಲ ನಿಜವಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. 2580 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆ ಸತ್ಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬುದ್ಧನೇ ಕೊನೆಗೆ ಯಾರೂ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಂಬಬೇಡಿ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದು ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ್ದು ನಿಜವಲ್ಲ ಎಂದುಬಿಟ್ಟ. ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧನೂ ಯಾವುದು ಸರಿ ಯಾವುದು ತಪ್ಪು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾರದೇ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಥವಾ ಆತ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ! ಬಹುಶಃ ನಿಸರ್ಗ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹಾಗೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಂದು ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನೂ ಸಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಾಯಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನಿಸರ್ಗ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ನಿಯಮ ಎಂದೇ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು **survival for fittest** ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಬ್ಬರ ಉಳಿವಿಕೆಗಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ, ಕುತಂತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಜನರು ಜನರಿಂದಲೇ ಹತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮಹಾಭಾರತ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಾಠವಾಗಿದೆ. ಬೈಬಲ್ ಮತ್ತು ಕುರಾನ್ ಕೂಡ ಮಹಾ ಯುದ್ಧಗಳ ದೈರಿಗಳಂತಿವೆ.

ಗೋಡೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾನು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಕೇಳಿದ್ದ ಆತ್ಮ ಪ್ರೇತಾತ್ಮಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಹಿಂದೂಗಳ ನಂಬಿಕೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ನಾನು ಗೋಡೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದೇನೊ ಮಲಗಿದ್ದೇನೊ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದೆಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ? ಆದರೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಹಸಿವು, ದಾಹ ಏನೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ದಿನ ಈ ಸ್ಥಿತಿ? ಇರಲಿ.

(ಸಶೇಷ)